

Ὁ πολιτικός γάμος ὅπως ισχύει στὴν Ἑλλάδα

τῆς Ι.Αὐδῆ-Καλκάνη

Στὴ χώρα μας ὁ γάμος θεωρεῖται θεσμός ἀξιος αὐξημένης προστασίας (ἄρθρ. 21 τοῦ Συντάγματος). Κι ὅμως, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐπισημοποιεῖται ὁ θεσμός αὐτός ἔχει μέχρι σήμερα ἀφεθεῖ στὴν πλήρη ἀρμοδιότητα τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας. Ἡ πολιτεία δηλαδὴ ἐξαρτᾶ τὴν παροχὴ τῆς προστασίας τῆς σχετικῆς μὲ τὸ γάμο, ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν πεποιθῆσις τοῦ πολίτη, ἀδιαφορώντας γι' αὐτὸν ἂν εἶναι ἄθεος, ἄθρησκος ἢ ἄλλου δόγματος ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο.

Γιὰ νὰ καλυφθεῖ τὸ κενὸ αὐτὸ, ψηφίστηκε στὶς 18 Μάρτη 1982 ἀπὸ τὴ Βουλὴ ὁ νόμος πού θεσπίζει τὸν πολιτικὸ τύπο τοῦ γάμου.

Πραγματικὰ, τὸ σύστημα τῆς ἀποκλειστικότητας τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου πού μέχρι σήμερα ἰσχύει στὴ χώρα μας, εἶναι ἀντίθετο μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία πού καθιερῶνται τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν προσβολὴ τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης ὅσων ἀνθρώπων ἐξαναγκάζονται νὰ ὑποβληθοῦν σὲ μιά θρησκευτικὴ τελετὴ ἀντίθετη μὲ τὴν πεποιθῆσις τους, σύμφωνα μὲ τὴν εἰσηγητικὴ Ἐκθεση τοῦ νόμου, «ἡ ἀποκλειστικότητα τοῦ θρησκευτικοῦ γάμου δημιουργεῖ ἀκόμη σοβαρότατα πρακτικὰ προβλήματα, ἀφοῦ ἐμποδίζει τὸ γάμο ἀνάμεσα σὲ πρόσωπα διαφορετικοῦ θρησκευματοῦ. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ παρακάμπτεται στὴν πράξη μὲ τὴν τέλεση εἰκονικῶν βαπτίσεων. Ἔτσι ὅμως καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος χάνει τὸ πραγματικὸ του νόημα καὶ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου διακωμωδεῖται, ἀφοῦ μὲτέχουν σ' αὐτὸ πρόσωπα πού δὲν πιστεύουν στὸν ἱερό του χαρακτήρα μὲ παραπέρα συνέπεια νὰ διακυβεύεται ἄμεσα τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας. «Ἰδιαίτερα οἷον», συνεχίζει ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεση, «παρουσιάζεται τὸ πρόβλημα πού ἀνακύπτει ἀπὸ τὴν τέλεση πολιτικῶν γάμων ἀπὸ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδιαίτερα μετανάστες. Οἱ γάμοι αὐτοί, ἀπόλυτα ἐγκυροὶ κατὰ τὸ δίκαιο τῆς χώρας πού τελέστηκαν, εἶναι ἀνυπόστατοι γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐννομη τάξη, ἀφοῦ ἡ ἱερολογία ἐπικράτησε νὰ θεωρεῖται οὐσιαστικὴ προϋπόθεση γιὰ τὸ γάμο καὶ ὄχι τυπικὴ προϋπόθεση».

Ἡ ἀνάλυση καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν πιὸ σημαντικῶν ἀρθρῶν τοῦ νόμου γιὰ τὸν πολιτικὸ γάμο εἶναι ἀπαραίτητη, μετὰ ἀπὸ τὴν παρανοήσις καὶ τὴν σκόπιμη συχνὰ σύγχισις πού ἐγένετο πάνω στὸ θέμα.

Ἡ θέσπις τοῦ πολιτικοῦ τύπου γιὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου, εἶναι θέμα πολὺ σημαντικό γιὰ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία, ἀλλὰ δὲν εἶναι γυναικεῖο μόνον αἷτημα. Τὰ περισσότερα ὅμως γυναικεῖα σωματεῖα πῆραν θέση στὴ συζήτηση τοῦ θέματος, ζητώντας τὴν καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου σάν μόνου ὑποχρεωτικοῦ. Ἡ θέσις τοῦ Σύνδεσμου, ὅτι ὁ πολιτικὸς γάμος πρέπει νὰ εἶναι ὑποχρεωτικός, ἐκφράστηκε πολὺ καθαρά μὲ τὴν σχετικὴν δηλώσις τῆς προέδρου τοῦ κυρίας Ἀλίκης Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, πού φυσικὰ ἐνόχλησαν τὴν ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἡ ὁποία δείχνει μὲ τὴν στάση τῆς, ὅτι ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὰ μέλη τῆς ἀδιαφορώντας γενικότερα γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους ἀνθρώπους καὶ τὰ προβλήματα τούς.

Πέρα ἀπ' αὐτὰ, ἡ καθιέρωση τοῦ πολιτικοῦ γάμου, ἂν βέβαια δὲν στολισεῖ κι αὐτός μὲ διάφορες γραφικὲς ἐπισημοτήτες ὅπως συνηθίζεται παντοῦ σχεδὸν ὅπου ὑπάρχει, θὰ βοηθήσει τὴν γυναῖκα νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ὁ γάμος δὲν εἶναι ἡ ἀποκατάστασις γιὰ τὸ ἀδύνατο φύλο, πού «πρέ-

πει νὰ φοβεῖται τὸν ἄνδρα» καὶ πῶς ἡ εὐλογία τῆς ἐκκλησίας, τὰ τούλια καὶ ἡ ρομαντικὴ ἀτμόσφαιρα πού εἶναι συχνὰ δαμένη μὲ τὴν «ῥωαίτερη στιγμή» στὴ ζωὴ κάθε γυναῖκα(!) δὲ βοηθεῖ στὴν πράξη νὰ «ἔσωνται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν».

Δίνονται πιά στὸ γάμο οἱ πραγματικὲς του διαστάσεις σάν μιὰς ἐπίσημης συμφωνίας πού κάνουν δύο ἄνθρωποι διαφορετικοῦ φύλου νὰ ζήσουν μαζί. Ὅχι ὅπωςδήποτε γιὰ πάντα, ἀλλὰ γιὰ ὅσο καιρὸ ἡ ζωὴ θὰ εἶναι ἀρμονικὴ καὶ γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὰ παιδιά πού θὰ γεννηθοῦν.

Σύμφωνα μὲ τὰ ἄρθρα 1 καὶ 6 τοῦ νόμου, οἱ μελλοντικοὶ μποροῦν νὰ παντρεύονται εἴτε μὲ δήλωσις μπροστὰ στὸν δήμαρχο ἢ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητάς τους, εἴτε μὲ ἱερολογία ἀπὸ θρησκευτικὸ λειτουργὸ ὁποιοῦδήποτε δόγματος ἢ θρησκείας, ἀρκεῖ νὰ εἶναι γνωστὴ στὴν Ἑλλάδα.

Ἀντίθετα δηλαδὴ ἀπὸ ὅ,τι ἴσχυε μέχρι τώρα, ὅπου μόνον ὀρθόδοξος ἱερέας εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἱεουργεῖ γάμους ὀρθόδοξων μὲ ἀλλόδοξους.

Ἡ δήλωσις πρέπει νὰ γίνεται δημόσια καὶ μὲ δύο μάρτυρες. Τὶς λεπτομέρειες τῆς τελετῆς θὰ ρυθμίσουν προεδρικὰ διατάγματα πού θὰ ἐκδοθοῦν ἀργότερα. Ὁ τρόπος τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς θὰ ρυθμίζεται ἀπὸ τὸ δόγμα ἢ τὴ θρησκεία στὴν ὁποία ἀνήκουν οἱ μελλοντικοὶ καὶ θὰ πρέπει νὰ μὴν προσβάλλει τὴ δημόσια τάξη.

Ἀκόμη μποροῦν οἱ σύζυγοι πού ἔκαναν πολιτικὸ γάμο νὰ τὸν ἱερολογήσουν σύμφωνα μὲ τὴ θρησκεία ἢ μὲ τὸ δόγμα τους.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ τυπικὸ τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τὴ βεβαίωση ὅτι ἐγένετο πράγματι ὁ γάμος, καμμιά ἄλλη ἐπέμβασις δὲν ἔχει πιά ἡ ἐκκλησία σχετικὰ μὲ τὴν τυπικὴν προϋπόθεσις πού χρειάζονται γιὰ νὰ γίνει ἕνας γάμος. Γιὰ τὴν ἀδειαν δηλαδὴ, τὴ γνωστοποίηση κ.ἀ., ἀρμόδιο ὄργανο εἶναι ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητάς.

Ἐξάλλου οἱ οὐσιαστικὲς προϋποθέσεις γιὰ τὴν τέλεση καὶ γιὰ τὴ λύση τοῦ γάμου εἶναι καθαρά θέμα τῆς πολιτείας καὶ δὲν ἐγέναν ἀντικείμενα αὐτοῦ τοῦ νόμου, μὲ συνέπεια νὰ ἰσχύει σχετικὰ ὅ,τι ἴσχυε καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν θέσπισίς του πάνω στὰ θέματα αὐτὰ, ὅπως νόμιμη ἡλικία γιὰ γάμο, ὑπαιτιότητα στὸ διαζύγιο κλπ. Ὅμως ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους δύο ἄνθρωποι δὲν μποροῦν νὰ παντρευτοῦν εἶναι ἐκκλησιαστικὴ ἐμπνευσις καὶ εἶχαν περιληφθεῖ στὸν Ἀστικὸ Κώδικα, ὅταν ἐγένετο, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσις τῆς Ἐκκλησίας.

Σύμφωνα μὲ τὴν Εἰσηγητικὴ Ἐκθεση τοῦ νόμου, τὰ κωλύματα πού εἶναι ἀποκλειστικὰ δεμένα μὲ τὴν δογματικὴ διδασκαλία τῆς ἀνατολικῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας δὲν ἐξυπηρετοῦν καμιά κοινωνικὴ ἀναγκαιότητα καὶ πρέπει νὰ καταργηθοῦν.

Ἔτσι μὲ τὸ ἄρθρο 3 τοῦ νόμου καταργοῦνται:

- 1) Τὸ κώλυμα τῆς ἐτεροθρησκείας –καὶ γιὰ δὲν ἔχει καμιά ἐννοια στὸν πολιτικὸ γάμο καὶ γιὰ εἶναι ἀντισυνταγματικὸ.
- 2) Τὸ κώλυμα τοῦ τέταρτου γάμου –γιατί δὲν ἐξυπηρετεῖ καμιά κοινωνικὴ σκοπιμότητα, γιὰ εἶναι ἀντισυνταγματικὸ καὶ γιὰ καταστρατηγεῖται εὐκόλα μὲ ἀκύρωσις προηγούμενου γάμου.
- 3) Τὸ κώλυμα τῆς καταχρηστικῆς ἀγχιστείας. Θὰ μποροῦν νὰ παντρεύονται ἀδελφός ἢ ἀδελφὴ τοῦ ἑνὸς συζύγου μὲ ἀδελφὸ ἢ ἀδελφὴ τοῦ ἄλλου.

4) Τό κώλυμα από τό βάπτισμα. Θά μπορούν νά παντρευόνται αναδεκτός ή αναδεκτή μέ τό νομό ή τή νονά τους.

5) Τό κώλυμα από τή μοιχεία – γιατί δέν έχει πιά καμιά κοινωνική χρησιμότητα καί συχνά οδηγεί σέ ελεύθερες συμβιώσεις.

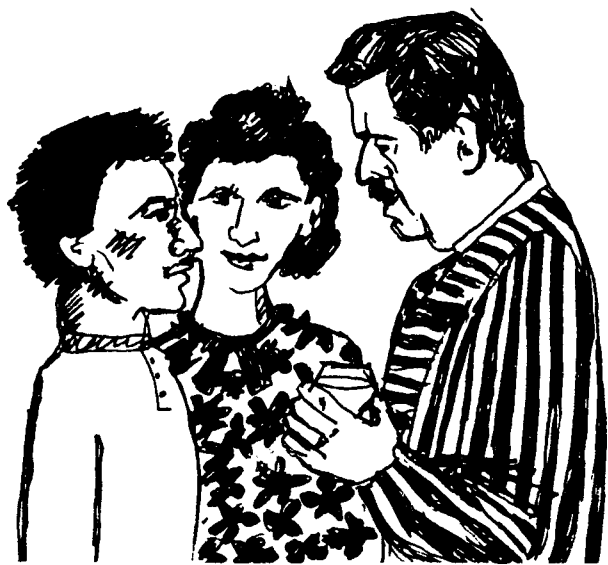
6) Τό κώλυμα γιά τούς κληρικούς καί μοναχούς. Τό ζήτημα άν μπορούν νά παντρευτούν οί κληρικοί καί οί μοναχοί είναι καθαρά θρησκευτικό καί δέν άφορά τήν πολιτεία.

Σέ περίπτωση δηλαδή πού οί μελλονύμφοι έχουν ένα από τούς πιό πάνω λόγους, πού μέχρι τώρα τούς έμπόδιζαν νά παντρευτούν, άπλώς δέν μπορούν νά κάνουν θρησκευτικό γάμο. Όμως είναι σίγουρο πώς πολλούς από τούς λόγους αυτούς γρήγορα θά καταργήσει καί ή έκκλησία, όπως δείχνει ή τακτική της κάθε φορά πού κινδυνεύει νά άπομακρυνθει από τά μέλη της. Είναι γνωστό πώς στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, «κατ' οικονομίαν» βέβαια, δέχτηκε ή έκκλησία πολλές φορές νά ιερολογήσει όχι μόνο τέταρτο γάμο, αλλά καί δεύτερους γάμους ανθρώπων πού σύμφωνα μέ τούς κανόνες της δέν είχαν διαλύσει τόν πρώτο τους γάμο!

Μέ τό άρθρο 5 καταργείται ή διαδικασία συνδιαλλαγής πού γίνεται στόν Έπίσκοπο καί πού ήταν άπαραίτητη γιά νά γίνει άγωγή διαζυγίου, άφού καμιά ούσιαστική σημασία δέν είχε.

Μέ άλλα άρθρα ρυθμίζονται οί μέχρι τώρα πολιτικοί γάμοι έλλήνων στό έξωτερικό καί άλλα θέματα, όπως ίθαγένειας κλπ. πού δέν θά ξεεταστούν εδώ.

Άπό τήν άνάλυση αυτή φαίνεται καθαρά, πώς ό πολιτικός γάμος, όπως ψηφίστηκε καί ισχύει (τή στιγμή πού γράφεται τό άρθρο αυτό δέν έχει άκόμα έκδοθει τό Φ.Ε.Κ. πού δημοσιεύεται ό σχετικός νόμος) είναι ούσιαστικά ό κύριος τρόπος τέλεσης του γάμου καί άπλώς, όπως αναφέρεται στήν Εισηγητική Έκθεση, δίνεται ή δυνατότητα σέ όσους πιστεύ-

ουν, νά κάνουν αντί γιά πολιτικό, θρησκευτικό γάμο, επιλέγοντας τήν ιερολογία γιά νά περιβάλλουν μέ τόν τύπο αυτό τή δήλωσή τους γιά γάμο.

Θρησκευτικό γάμο θά κάνουν πολλοί άκόμη, κάτω από τήν επίδραση πολλών παραγόντων. Είναι όμως σίγουρο πώς τελικά θά παραμείνει σάν ένα γραφικό έθιμο γιά όσους θέλουν νά ξεκινήσουν τή ζωή τους «παραδοσιακά».